

Príspevek k poznání geologických poměrů jihovýchodního svahu Volovce u Rožňavy

Přehledné mapování jižní části tohoto území provedl jsem (J. Šuf) v l. 1929—30 na mapě v měřítku 1 : 25.000 a podal jsem o tom zprávu r. 1932 (1). Oblast, kterou jsme si zvolili pro podrobný geologický výzkum v l. 1946—48, se rozkládá na jihovýchodním úbočí horské soustavy Volovce a zahrnuje v sobě vrchy Ostrý, Dobošku, Vápenný vrch, Štít, Rákoš a Rozgang. Podkladem pro toto mapování byla katastrální mapa, kterou jsme doplnili na základě vlastních měření a na základě všech přístupných map jiného měřítka z mapového archivu geologického ústavu VŠB v Ostravě, inspektorátu Železorudných baní v Rožňavě a správ jednotlivých lesních oblastí.

Geologická literatura, vztahující se na naše území, je skrovná a omezuje se na všeobecné poznámky o větších zeměpisných celcích, jako na př. STUROVY spisy (2), uveřejněné v l. 1868 až 1869 ve Verhandl. a Jahrbuch der geol. Reichsanstalt, pojednání HAUEROVO (3) v téměř časopise (1869), v nichž je celá volovecká oblast určena jako eozoikum. Předběžné zprávy o „podrobném“ mapování, které prováděl geologický ústav v Budapešti za spolupráce REGULYHO, GESELLA a j. v l. 1903—1906, ztratily nyní již svůj význam (4). Důležitější jsou práce UHLIGOVY (5) a SCHAFARZIKOVY (6), v nichž byly zdůrazněny některé základní rysy tektoniky a petrografie naší oblasti. Pak až do r. 1918 nevěnovali žádní badatelé pozornost geologickým poměrům tohoto území s výjimkou K. PAPPA (7), jenž podal přehled hlavně rudních nalezišť, kde se zmiňuje mezi jiným i o některých ložiskách na Rákoši, Rozgangu a j. R. 1928 zahájil jsem (J. Šuf) na vyzvání býv. Rimamuráňsko-Salgótarjánské spol. geologické výzkumy v oblasti jejich důlních polí, které trvaly až do vyhlášení druhé světové války (1). Současně pracoval v území kolem Tisovce a jinde dr ZOUBEK (8), který uveřejnil několik velmi důležitých zpráv o geologii a tektonice Slovenského Rudohoří. V jeho práci z r. 1937 o nálezů rud v ěumbierském mesozoiku vyskytuje se zajímavá poznámka, že aspoň pro značnou část rudních žil je velmi pravděpodobné k a r p a t s k é, nikoliv v a r r i s k é stáří. Vedle mladých žil mohou tedy podle dr. Zoubka ve Spišsko-gemerském Rudohoří existovat i stejné žíly starší, jejichž závislost na zásaditých vyvěřelinách nebo na *porfyroidech*, jak to předpokládali FR. ULRICH (9) a j., považuje Zoubek za nemožnou.

Rovněž se staví proti tvrzení mnohých geologů, že vznik těchto žil závisí výhradně na variském žulovém vulkanismu, protože prostorové vztahy mezi nimi nejsou nikterak úzké. Na základě toho a se zřetelem k poměrům na alpských ložiskách vyslovuje názor, že vznik sideritové formace Spišsko-gemerského Rudohoří může souviseti s regionálními migračními a rekrystalizačními pochody, vzbuzenými karpatským a variským vrásněním, jejichž výsledkem je sekrece rudních látek na zlomech. Zoubek nedokončil bohužel své výzkumy následkem válečných událostí, avšak i tento jeho nástin je již značným pokrokem v nazírání na vznik ocelkové formace.

Pokud jde o naše území i mnohé oblasti sousední, je třeba upozorniti, že většina tamějších ložisek má ráz žil ložních. Rudní a průvodní látky vnikly v tomto případě hlavně podél ploch vrstevních, protože si tu nenašly cestu podél zlomů neb dislokačních pásem, které nejsou ostatně v tomto území hojné. I za těchto podmínek je však jejich genese ve shodě s názory Zoubkovými: Pochod regionální migrace látkové charakterisuje skutečně nálezy albitu, rutilu a turmalinu, rozšířených nejen na rudních žilách samých, nýbrž i v okolních horninách, jak jsem to zjistil ještě r. 1928.

Podrobnější zprávu hlavně o ložiskových poměrech této oblasti nacházíme dále ve Sborníku Spoj. ban. revíru pre Slovensko a Podkarpatskou Ukrajinu z r. 1938 (10), ve kterém L. MACEK připisuje vznik železorudních žil předtriasové rudotvorné (žulové) fázi. Antimonitové žíly uvádí v souvislost se žulami, kdežto v kobaltníkových rudách spatřuje spíše deriváty basických vyvěřelin. Za druhé světové války byl jediným přínosem k vysvětlení ložiskových poměrů severní části tohoto území článek KLEINŮV (11), ve kterém se autor zabýval čučomským antimonitem hlavně po stránce hornické. Tím se vyčerpávají hlavní zprávy o geologii a ložiskách našeho území.

Petrografie zmapovaného území. Na základě výzkumů z l. 1946—48 podařilo se nám sestaviti podrobnou geologickou mapu oblasti, ve které nebylo místy provedeno ještě žádné mapování. Objevili jsme zde v první řadě složky gelnické serie, v níž jsou zastoupeny křemence, jemnozrnné drobovité a křemité pískovce, pak v menší míře i hrubozrnné křemité pískovce. Mikroskopickým rozborem se zjistilo, že hlavními složkami těchto hornin jsou křemen a slídy, vedle nichž se akcesoricky vyskytují chlorit, turmalin, zirkon a rozložené živce. Pokud se týká rozšíření těchto hornin, je třeba poznamenati, že převládají světle zbarvené jemnozrnné pískovce, kdežto tmavé jejich odrůdy, obsahující příměs biotitu a tuhy, se vyskytují pouze v okolí Rožňavských koupelí kolem